

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

(חבוקק ג' ו')

פרשת פנחס

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות לחג	לוח אור החיים
21:20	20:24	19:33*	י-ם
21:17	20:22	19:31	ת"א
21:21	20:25	19:34	חיפה
21:17	20:22	19:31	ב"ש

* לנחותים 40 דק': 19:13

קנאת ה' מאהבת ישראל

מוסר, וכמו שכתוב (משלי ג') כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכיוצא בזה, אבל אלו שרוצין להתגדל ח"ו על ידי זה, וכיוצא בזה, כגון להנאת ממון וכיוצא בזה, שאינו לשם שמים, ושמתני ממורי שח"ו על ידי זה ח"ו גורם מדנים בין ישראל לאביהם שבשמים וכו', כך יש מוכיח בשער שמדבר בגנות ישראל, וח"ו גורם על ידי זה קטרוג וכו', ואם כן פיו ולבו אינן שוין, שמכוון להנאתו ואומר בפיו שעושה למען כבודו יתברך שמו, וח"ו גורם רעה כאמור. עכ"ל בקיצור. ובזה אפשר לבאר את תחילת הפסוק הנזכר (ויקרא י"ט י"ז) לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עֵלְיו חָטָא, שרק אם אינו שונא יכול הוא להוכיח תוכחה אמיתית ולא לשאת עליו חטא, וכמו כן בזה נבין מדוע נסמך למצות תוכחה מצות ואהבת לרעך כמוך (שם י"ט י"ח), שרק מי שמקיים מצות אהבת ישראל יכול להוכיחם לשם שמים.

ועוד נקדים, שכל מעשה של קנאות איננו יכול להמשיך זמן רב, קנאות אמיתית הדורשת מן האדם מעשים שיכולים להתפרש כמגונים, היא יכולה להיות רגעית ולא כל הזמן, כי במשך הזמן טבע האדם כבר שלוקח את הדברים אישית אליו ומרגיש את הפגיעה בו, וכבר דואג לעצמו ולכבודו ולא למי שקינא לו בתחילה. ולפי כל האמור נבין שגדולי ישראל הם אלו שצריכים להוכיח את עם ישראל, ותוכחתם צריכה להיות לעם ישראל בלבד, אך לפני ה' יתברך לבקש עליהם רחמים ולהתפלל עליהם, שהם באמת הראויים לכך מצד מעשיהם ואהבתם לה' יתברך ולעמו ישראל.

ומעתה יוסבר הכל בס"ד, שבאמת כל זמן שמשנה רבנו ואהרן הכהן עמדו בתפלה על עם ישראל והצילו אותם, פנחס לא התערב, שלא לו התלמיד להוכיח את עם ישראל בזמן שיש גדולים המוכיחים את העם, אולם כאשר ראה מעשה ונזכר בהלכה שלימדו משה רבנו ורואה הוא שאף אחד איננו מקיימה, פנה הוא אל משה והזכיר, לא לימדתו רבנו שמי שהולך עם ארמית קנאים פוגעים בו, ואמר לו משה רבנו, אתה הוא שנוכרת בהלכה אתה תקיימה, כי רק מי שדבר ה' בוער בליבו הוא צריך לקיים הלכה זו, ובאמת ניגש וקיימה ונעשו לו נסים רבים כמובא במדרשים, שכל מעשיו לה' בלבד ומסר עצמו למען ישראל, ולכן זכה לכל הברכות, וכבר הוכחנו בספר ויאמר דוד (ח"ב מאמר ג' לפרשת פנחס) שפנחס כל מה שעשה מתוך רחמים ואהבה לעם ישראל עשה, ולכן התפלל עליהם באותה שעה, כמו שנאמר (תהילים ק"ו ל') וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל וַיַּמְעֵצַר הַמִּצְפָּה. אך לעומת זאת כשברח והגיע לפני ה' וסיפר לו שאלו הרשעים שעובדים עבודה זרה רוצים להורגו, כאן כבר הוא דואג לעצמו ולא לישראל, לכן ה' אומר לו שתפסיק נבואתו ויסתלק מן העולם, כי אינו רוצה לשמוע דברים רעים על עם ישראל.

אחים יקרים, נמצאים אנו בתחילתם של ימי בין המיצרים שבהם אנו מבכים מרה על חורבן בית המקדש שבעיקר נחרב על שנאת חנם, וא"כ בימים אלו צריכים להרבות באהבה אמיתית לעם ישראל, להתפלל על כל אחד ואחד מעם ישראל שה' יחזירהו בתשובה שלימה, ללמד עליהם רק זכות שהם מסכנים ולא יודעים, תינוקות שנשבו וכיוצא ב"ב, ולדבר עליהם רק טוב לפני ה', שאחר הכל מי עמך ישראל, איזה אומה טובה יש בעולם יותר מעם ישראל, הלא כל הרע שבישראל למדו הם מן האומות, ואדרבה עם ישראל טובים בטבעם. ובזכות זה ה' יזכנו לגאולה שלימה במהרה, אמן.

בפרשתנו אנו קוראים על מעשה הקנאות של פנחס לה' יתברך, וכבר התורה מכנה זאת בשם קנאות, כידוע המילה קנאות מעלה לנו השקפות שליליות, שכן מידת הקנאה היא מידה מגונה וכבר האריכו בספרי המוסר בגנותה, והנה כאן התורה מעלה על נס את קנאותו של פנחס לה' יתברך, וכמוכן החילוק הוא ברור בין מקנא 'ב'מישהו, לבין מקנא 'ל'מישהו, שבעוד הפירוש של מקנא במישהו כונתו שמקנא במה שיש לו, המקנא ל' הוא דואג לו וחס על כבודו, אבל התוצאות של שניהם הם שוות, אדם שמקנא במישהו יכול לפגוע בו ואפילו להגיע להריגה, וכן אדם המקנא למישהו, יכול להרוג למען כבודו, והכונה כאן היא זו שמשנה את כל מעשהו מגנות לשבח. ואמנם כבר אז השבטים לעגו לו לפנחס על מעשהו וכמו שאמר רבותינו והובא ברש"י, הראיתם בן פוטי זה שאבי אביו פיטם עגלים לעבודה זרה, והיינו שחשדו בו שאין קנאותו אמיתית, כי כל מעשה של קנאות למישהו, יכול לנבוע ממידות רעות ומגונות עד מאוד שמצאו להם מעטה של קנאות לדבר קדוש, ויכולות לנבוע באמת ממקום קדוש וטהור של אהבת ה' וכבודו. אולם כאן הקב"ה משבח את מעשהו של פנחס ומעיד בזה על טוהר ליבו, שלא נבע מכעס ולא משנאה ח"ו, אלא מאהבת ה' ואהבת עם ישראל אמיתית, ומתוך דאגה אמיתית לגורלם של ישראל עשה את מעשהו ובכל הצילם מכליון ח"ו, ובזה מבטל את כל טענת המקטרגים על פנחס.

אולם בהפסרת השבוע (מספר מלכים א' י"ה ו"ט) אנו רואים שאליהו הנביא הרג את נביאי הבעל, ואיזבל הרשעה אשת אחאב רצתה להורגו, ואליהו הנביא ברח ממנה, וה' הוליכו להר סיני, ושם שאלו מה לך פה אליהו, וכשהשיבו שקינא לה' צבאות והרג את נביאי הבעל, הקב"ה הורידו מגדולתו ואמר לו שילך וימשח את אלישע לנביא תחתיו, והרי גם הוא קינא לה' ולא די שלא קיבל אריכות ימים ושנים אלא ירד מגדולתו ונסתלק מן העולם, וביותר קשה לפי האומרים שפנחס הוא אליהו, א"כ מדוע במעשהו הראשון זכה לאריכות ימים וכאן להיפך. [ואע"פ שלא נבטלה ההבטחה הראשונה שלא ימות, מ"מ הוא לאנ שאר בעולם הזה אלא עלה חי לפני ה']

וכמו כן יש לשאול איך זה שלא שמענו על פנחס עד עתה, הלא היו עשרה נסיונות מצאתם ממצרים ועד המרגלים שניסו עם ישראל את הקב"ה, ועוד לאחר מכן בפרשת קרח עם הלויים, ועם המתים במגפה, ואח"כ בפרשת חוקת במי מריבה והנשוכים, ואם נאמר שרק בעניני קדושה פנחס היה קנאי ולא בשאר דברים, ולכן לא התקומם עד עתה ורק בשטים שחטאו בעניני קדושה התעורר פנחס לקנאות קנאת ה' צבאות, אין זה נכון, שמי שמקנא לדבר ה' זה צריך להיות בכל דבר, ועוד שבעוון העגל אמרו רבותינו שלא עבדו ישראל עבודה זרה אלא להתיר להם את העריות, ולמדו כן ממה שכתבו בתורה שעם ישראל בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות, וא"כ היאך לא קם פנחס. ובפרט לפי דברי חז"ל שפנחס הוא אליהו, א"כ הרי לאחר מכן בזמן שישראל עבדו עבודה זרה גם קינא לה', ושם לא היה ענין עריות.

ובכדי לבאר הכל נקדים מספר הקדמות, ותחילה נביא דברי הבעש"ט הקדוש על התורה (פרשת קדושים אות י"ד) שכתב: הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, תלמידי חכמים ראשים מוכיחים את העם בשער בת רבים, צריך לזיזוה בתוכחת מוסר שיאהב אותם, ומצד אהבה מוכיחם, כמו אב האוהב את בנו שחור

בחסות
לוח ניסן
 מכשיר דיגיטלי
 למיני נפות ושיחות
 077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת נדב סיקסיק וכל בני ביתו, ה' ישמרם ויחיים.

הליכות וזמירות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות ליום שבת (המשך, סעודה שלישית)

רמט. בספר כף החיים (סי' קס"ז ס"ק כ') כתב שמה שמבואר בדברי רבנו האר"י שצריך לבצוע לעצמו כזית וליתן לאשתו כביצה (כמבואר בהליכות לליל שבת הלכות קמד וקמה), זהו דוקא בסעודה ראשונה, אבל בסעודה שניה ושלישית יתן לה כזית כמוהו. [וכתב הטעם ע"פ הסוד, שבלילה נמשך הארה אל המלכות משא"כ ביום]. אולם מלשון רבנו האר"י בשער הכונות (דף עד ע"ג) שכתב: ענין הלחם שבסעודה זו הוא ממש על דרך הלחם שבסעודת הלילה, ויהיו י"ב לחמים מסודרים כסדר הנ"ל בסעודת הלילה ממש וכו', וכל שאר פרטי סעודה זו יהיו על דרך מה שכתבנו בסעודת הלילה.

עכ"ל. וכן כתב לגבי סעודה שלישית (דף עו ע"א) שבכל הפרטים האחרים חוץ מקדוש, יעשה כמו ב' סעודות הראשונות. ובפרי עץ חיים (שער השבת פ"ו) הדבר מבואר יותר שכתב: ובסוד המוציא תכוין וכו' ואח"כ תבצע כזית לעצמך, בסוד יוד ראשונה דהו"ה, ואח"כ כביצה לאשתך הוא י' אחרונה דאיהדונ"ה, וקודם סעודת השחר אמור וכו' וקודם סעודת מנחה יאמר וכו', משמע שכל הסעודות שוות לענין הביצעה. גם בחמדת ימים (שבת קודש פרק י"ו) כתב: ויבצע על ב' ככרות על דרך האמור בשאר הסעודות, ומשמע שהכל אותו דבר. וכן מוכח מדברי האחרונים (הובאו בהלכה קפ"ה) שכתבו לומר פיוט "למבצע על רפתא" גם בסעודות היום ובו אנחנו אומרים כזיתא וכביעתא, דהיינו כזית וכביצה. [וכבר הארכנו בכל זה לעיל בהלכה קפ"ח לגבי סעודת שניה].

רנא. ואמנם יש מקילים בסעודה שלישית לעשות סעודה שלישית במיני תרגימא [והיא דעת התוס' (פסחים ק"א, ד"ה טעימו) שהובאה בטור בשם יש אומרים], ואולם נחלקו מה הם מיני תרגימא הנזכרים בגמרא, יש אומרים דבר העשוי מחמשת מיני דגן (הגהות מימוני' פ"ל אות ו'), ויש אומרים אפילו בשר ודגים וכל מיני תבשילים (תוס' בפסחים שם), ויש אומרים אפילו פירות (רבנו יונה בפירושו לברכות ל"ו: ד"ה ברכת). ודע שגם אלו הראשונים מודים שלכתחילה צריך להם לסעודה שלישית בפת, ורק בדיעבד מאחר שאכל ושבע בסעודת הבוקר יוצא ידי חובתו במיני תרגימא, וכמו שהוא שבע מאכילתו ודי לו רק בכיצה, הם סוברים מאחר ששבע די לו במיני תרגימא [כן מפורש בב"ח (סי' רצ"א אות ה'), והכריח לומר כן שלא יתכן שיחלקו אותם ראשונים על הירושלמי והמכילתא שהביא הטור, עיין בדבריו, והובא במשנ"ב (פ"ק כ"ג) בקצרה, ואולם פשטות דברי הראשונים הללו למעין בדבריהם לא נראה כן].

רנב. ובשו"ע (סי' רצ"א סעי' ה') פסק בסתם: צריך לעשותה בפת, ואח"כ את הג' דעות האחרות, וסיים: וסברא ראשונה עיקר, שצריך לעשותה בפת אא"כ הוא שבע ביותר. והרמ"א בהגה הוסיף: או במקום שאי אפשר לו לאכול פת, כגון בערב פסח שחל להיות בשבת. עכ"ל. ומוכח שהשו"ע והרמ"א מסכימים שמעיקר הדין צריך לעשותה בפת, [וכדברי פשטות הגמרא ורוב הראשונים, ומה שסיים השו"ע אלא א"כ הוא שבע ביותר, הוא מדברי הטור שכתב כן, ודין זה אינו מיוחד לסעודה שלישית אלא לכל הסעודות וכמו שכתב הרמב"ם במפורש (שם), וכן הביא בשמו הטור], וא"כ אין שום מקום להקל בסעודה שלישית יותר משאר הסעודות, לא לאשכנזים ולא לספרדים. וכבר ראינו שגם המקילים שאפשר לצאת במיני מזונות או בבשר או בפירות, מודים שהמצוה מן המובחר היא לקיים סעודה שלישית, ורק בדיעבד יוצא ידי חובה, וא"כ מי הוא זה שירצה לצאת בסעודה זו רק בדיעבד, לכמה דעות בלבד, ולשאר הדעות לא יצא ידי חובתו והפסיד את כל המעלות האמורות בסעודה שלישית [שהארכנו בהם בהלכה (ר"ה ור"ה), ע"ש].

רנג. כתב בספר פרי עץ חיים (שער השבת פרק כ"ב בסוגריים), שיש לעשות סעודה זו בדגים. וכן כתב בספר חמדת ימים (שבת קדש פרק י"ו) וז"ל: ומצוה להיות לו בסעודה זו דגים לעורר עינא פקיהא עילאה, שכן הסעודה למעלה היא ההנאה שנהנה המלך הקדוש מעינא פקיהא כמ"ש הרב ז"ל. וע"כ יש להיות בסעודה זו דגים וכן נהגו שלימים וכן רבים. עכ"ל. [ואולם בשער הכונות לא נזכר דבר זה כלל, ויש שנהגו לאכול בכל הג' סעודות דגים, הובא במ"א (סי' רמ"ב ס"ק א') בשם ספר תיקוני שבת, וכבר כתב שם שכל אחד כפי טבעו, וא"כ מי שאינו אוהב דג לא ידחוק עצמו לאכול, אולם בסעודה ג' ישתדל לאכול דג, וכיום שיש שימורים אינו חייב לבשל דג לסעודה ג', ויכול לאכול טונה או סרדינים כל אחד לפי מה שמחבב].

רנ. מעיקר הדין חייב לאכול סעודה שלישית בפת ממש כשאר כל סעודות שבת [כן מוכח מפשטות הגמרא (שבת קי"ח) שלא חילקה בין סעודות שבת, וכן מסתבר שהרי עיקר התוספת ביום שבת על ימות החול הוא בסעודות שבת, ואם הוא לא יאכל עם לחם במה ניכרת התוספת הזו], וכן נראה מדברי הרמב"ם (פ"ל ה"ט) שהשווה את כל השלוש סעודות לכל דבר, וכן נראה מדברי הרא"ש שהובא בטור (סי' רצ"א) שעשה כל טצדקי שלא לאבד סעודה שלישית בפת ממש, וכן נראה מדברי הטור (שם) שהביא כן בשם הירושלמי והמכילתא, ואע"פ שהביא שיש חולקים סיים בדברי ר"י שצריך לעשותה בפת, וכ"כ הב"ח (ס"ו רצ"א) בדעת הטור שכך מסקנתו שאינו יוצא אפילו בדיעבד רק בפת. וכן הוא פשטות דברי הזוהר, שבכל מקום שמזכיר את סעודות שבת מזכיר לשלושתם בלא שום חילוק ביניהם (עיין לדוגמא ח"ב דף פח ע"ב), וגם מוכח ממנו במפורש (בח"ג דף צה ע"א) שצריך פת לסעודה ג', [שכותב בסעודה שהיא בלא פת אינה סעודה, ולכן בערב פסח שחל להיות בשבת, מכיון שאי אפשר לעשות סעודה ג' בפת, שהרי פת אסורה באכילה באותה שעה, לכן היה עושה סעודה ג' במעשה מרכבה], וכן מוכח מדברי רבנו האר"י (בשער הכונות דף עו ע"א) שצריך לעשותה בפת [שהרי כתב שבכל הדברים חוץ מקדוש שווה סעודה שלישית לב' הסעודות הראשונות, ועיין מה שכתבנו לעיל בהלכה רמ"ח לענין ה"ב חלות, ובהלכה רמ"ט לענין בציעת

halicot.olam.55@gmail.com או לכתובת - צפניה 47 ירושלים

לעילוי נשמת מורנו ורבנו הגאון הרב בן ציון אבא שאול בן בניה זצוק"ל, י"ט תמוז תשנ"ח, ת.נ.צ.ב.ה.